

Helsingin kaupungin kirjaamo
PL 10 (Pohjoisesplanadi 11–13)
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Asianne 2016-013034, Hankenumero 5964_1

ITÄ- JA LÄNSIPASILAN KEHITTÄMISPERIAATTEET, HSY:N KANNANOTTO ASEMAKAAVAMUUTOKSEN OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMAAN

Itä- ja Länsi-Pasilaan laaditaan kehittämisperiaatteet. Periaatteissa tarkastellaan asuin- ja toimitilojen käyttötarkoituksen muutostarpeita, täydennysrakentamista sekä alueen palveluverkon kehittämistä.

Alueella sijaitsevat vesihuoltolinjat tulee huomioida alueen suunnittelussa. Suunnittelun yhteydessä tulee selvittää uuden vesihuollon ja johtosiirtojen tarve sekä huomioida riittävät tilavaraukset vesihuollon putkille ja laitteille. Vesihuoltolinjat tulee pääsääntöisesti sijoittaa yleisille alueille.

Mikäli alueen maankäytön muutokset aiheuttavat merkittävää muutostarvetta olemassa oleville vesihuoltojärjestelmille, tulee ratkaisuja miettiä ja niistä sopia yhdessä HSY:n kanssa.

Yhteyshenkilönä toimii alueinsinööri Tarmo Hyvärinen, puh. (09) 1561 3312

Tiina Hietanen
yksikön päällikön sijainen

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Ruski Outi

Lähettäjä: Lindqvist Mikko
Lähetetty: keskiviikko 30. toukokuuta 2018 9:57
Vastaanottaja: Mollgren Dan; Purma Ville
Kopio: Saresto Sari; Mentu Sakari
Aihe: Pasila oas

Hei,

Kaupunginmuseon lausunto Itä- ja Länsi-Pasilan kehittämisperiaatteiden oas-suunnitelmasta

Itä- ja Länsi-Pasilan alkuperäinen kaavoitus ja rakentaminen ovat edustavia esimerkkejä helsinkiläisestä aluerakentamisen kehityksestä 1970- ja 80-luvuilla. Itä-Pasila suunniteltiin kompaktiksi eritasokaupungiksi, jonka toteuttamista innosti kansainvälisen strukturalismin kehitys. Alueen rakentaminen tapahtui suomalaisen rakennustuotannon kaikkein kiihkeimpien vuosien aikana, johon liittyi teollisen rakennustavan tinkimätön käyttöönotto. Länsi-Pasilan asuinalue rakennettiin 80-luvulla eräänlaisena vastareaktionä Itä-Pasilalle, ja alueen kaupunkiympäristön skaalalle ja laadulle asetettiin uusia ihmisen mittakaavaan liittyviä tavoitteita.

Alueilla on kaavahistoriallista arvoa, ja suunnittelulla on vaikutusta rakennettuun kulttuuriympäristöön. Kehittämisperiaatteissa on hyvä tuntee alkuperäisen suunnittelun lähtökohtia ja tavoitteita. Alueilla sijaitsee myös uudemman arkkitehtuurin kohteita joiden säilyttäminen ja tarvittaessa suojelu voi olla tavoitteellista. On tärkeää että kehittämisessä huomioidaan ympäristön ominaispiirteitä ja arvoja, ja tulevat muutokset ovat hallittuja. Kaupunginmuseo osallistuu yhteistyössä kaupunkisuunnittelun kanssa hankkeen rakennus- ja kulttuurihistoriallisten arvojen selvittämiseen ja vaalimiseen.

Helsingissä 30.5.2018
Mikko Lindqvist

Mikko Lindqvist
kulttuuriympäristötiimi, arkkitehti
Helsingin kaupunginmuseo / Keski-Uudenmaan maakuntamuseo
Helsingfors stadsmuseum / Helsinki City Museum
Helsingin kaupunki/ Helsinki City

+358 40 506 3768
mikko.lindqvist@hel.fi
PL 17401, 00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Käyntiosoite: Aleksanterinkatu 16
www.helsinginkaupunginmuseo.fi

Helsingin kaupungin kirjaamo
PL 10 (Pohjoisesplanadi 11–13)
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

HEL 2016-013034 T 10 03 03, Hankenumero 5964_1

ITÄ- JA LÄNSI-PASILAN KEHITTÄMISPERIAATTEET, HSY:N KANNANOTTO ASEMAKAAVOITUKSEN EHDOTUKSEEN

Itä- ja Länsi-Pasilan kehittämisperiaatteet on laadittu antamaan suuntaviivat alueiden maankäytön kehittämiseksi. Tarkoituksena on ohjata tulevia muutoksia hallitusti ja joustavasti, kaupunkirakenteen toimivuus huomioiden. Periaatteiden avulla pyritään myös vastaamaan kiinteistön omistajien konversiokysymyksiin. Kehittämisperiaatteita laadittaessa on tarkasteltu asuin- ja toimitilojen käyttötarkoituksen muutostarpeita, täydennysrakentamista sekä alueen palveluverkon kehittämistä.

Kehittämisperiaatteiden tavoitteena on yleiskaavan mukaisesti turvata sekoittuneen rakenteen hyödyt, joustavuus ja kaupunkitaloudelliset näkökulmat pitkällä aikavälillä. Alueita kehitetään monipuolisina, toiminnallisesti sekoittuneina keskustatoimintojen alueina niiden suunnitteluhistoriallisia arvoja kunnioittaen. Toimitiloja säilytetään hyvin saavutettavilla paikoilla, joukkoliikenteen solmukohtissa sekä kysynnän kannalta olennaisilla paikoilla. Pitkällä tähtäimellä periaatteiden tavoitteena on koko Pasilan toimivuus, vetovoima ja elinvoimaisuus.

Kehittämisperiaatteet toimivat apuna Itä- ja Länsi-Pasilan mahdollisissa tulevaisuudessa kaavamuutostiedusteluissa. Hankkeita ja niiden vaikutuksia arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä esittää kannanottonaan asiasta seuraavaa:

Alueella sijaitsee käytössä olevia vesihuoltolinjoja sekä tärkeitä yhdyskuntateknisiä tunneleita, päävesijohto, runkoviemäri ja paineenkorotusasema, jotka tulee huomioida alueen maankäytön suunnittelussa. Mikäli maankäytön muutokset aiheuttavat merkittävää muutostarvetta olemassa oleville vesihuoltojärjestelmille, tulee ratkaisuja miettiä ja niistä sopia yhdessä HSY:n kanssa.

Jatkosuunnittelun yhteydessä tulee selvittää uuden vesihuollon tarve ja sen kustannukset sekä huomioida riittävät tilavaraukset vesihuollon putkille ja laitteille. Alustava vesihuollon yleissuunnitelma tulee laatia kaavoituksen yhteydessä ja esittää kaavaselostuksen osana. Suunnittelussa tulee selvittää alueen verkoston täydennyksen edellytykset mm. kapasiteetti ja toimintavarmuus.

HSY:n oikeus sijoittaa, ylläpitää ja huoltaa vesijohto- ja viemäriverkkoa tulee huomioida alueen suunnittelussa sekä toteuttamista koskevissa sopimuksissa.

Kaupungin hulevesistrategian mukaisesti tulee selvittää alueella muodostuvien hulevesien imeytys- ja viivytysmahdollisuudet ja huomioida niiden vaatimat tilavaraukset.

Yhteyshenkilönä toimii alueinsinööri Minna Järvenpää, puh. (09) 1561 3305.

Jukka Saarijärvi
yksikön päällikkö

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Helsingin kaupunki
PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Viite: HEL 2016-013034

Lausunto Itä- ja Länsi-Pasilan kehittämisperiaatteista

Helsingin kaupungin asemakaavoituspalvelu on pyytänyt Uudenmaan ELY-keskuksen lausuntoa Itä- ja Länsi-Pasilan kehittämisperiaatteista.

Periaatteet nojaavat vahvasti Itä- ja Länsi-Pasilan olemassa olevan rakenteen säilymiseen. Periaatteilla pyritään turvaamaan toiminnallisesti monipuolinen rakenne, mutta tarjoamaan myös joustoa, joka perustuu koko Pasilan alueen kehitykseen. Alueiden kehittämisessä tulee rakennusten mahdollisen korvaamisen harkitseminen osalta huomioida myös niiden mahdolliset rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot.

Yhdyskuntarakenne

Tarkasteltavat alueet sijaitsevat hyvien raideliikenneyhteyksien piirissä vahvasti muuttuvan Keski-Pasilan vaikutuspiirissä. Uudenmaan ELY-keskus pitää mielekkäänä lähestyä alueiden yleiskaavan luomaa potentiaalia kehittämisperiaatteiden kautta.

Melu

Koko Pasilan alueelle on ominaista liikenteen solmukohtana toimiminen ja erityisesti raideliikenne. Pasilankadun ja Ratapihantien viereisten kortteleiden osoittaminen yrityksille ja palveluille on liikennemelun näkökulmasta mielekäs ratkaisu. Kehittämisperiaatteisiin on syytä nostaa meluntorjunnan huomioiminen, jotta jatkosuunnittelussa voidaan turvata valtioneuvoston asetuksen mukaisten melun ohjearvojen toteutuminen.

Asian on esitellyt ylitarkastaja Tuomas Autere ja ratkaissut alueidenkäyttöpäällikkö Brita Dahlqvist-Solin. Merkintä sähköisestä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa.

TIEDOKSI

UUDELY: Olli Jaakonaho, Elina Kerko, Larri Liikonen, Anna Puolamäki,
Marjo Vuola, Henrik Wager

UUDENMAAN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS

Puhelin 0295 021 000

PL 36

<http://www.ely-keskus.fi/uusimaa>

00521 HELSINKI

Tämä asiakirja UUELY/4883/2018 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument UUELY/4883/2018 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Autere Tuomas 10.06.2019 13:03

Ratkaisija Dahlqvist-Solin Brita 10.06.2019 13:04

8.6.2018

Hallintojohtaja

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan mielipide Itä- ja Länsi-Pasilan kehittämisperiaatteista

HEL 2016-013034 T 10 03 03

Itä- ja Länsi-Pasilaan laaditaan alueen kehittämisperiaatteita. Niissä tarkastellaan asuin- ja toimitilojen käyttötarkoituksen muutostarpeita, täydennysrakentamista ja palveluverkon kehittämistä. Tavoitteena on uuden yleiskaavan mukaisesti määrittää ja turvata sekoittuneen toimintarakenteen hyödyt, joustavuus ja kaupunkitaloudelliset näkökulmat pitkällä aikavälillä. Tarkoituksena on säilyttää toimitiloja hyvin saavutettavilla paikoilla, joukkoliikenteen solmukohdissa ja palvelukysynnän kannalta olennaisilla paikoilla. Tavoitteena on, että Pasila on tulevaisuudessa elävä kaupunginosa ja merkittävä asunto- ja työpaikka-alue sekä tiivis ja toimiva keskus.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, jatkossa Kuva, näkee Pasilan alueen kehittämisperiaatteiden määrittelyn merkittävänä mahdollisuutena linjata toimialan palvelujen ja toimintojen verkkoa lähivuosien aikana. Kehittämisperiaatteisiin on hyvä liittää Kuvan palvelujen ja toimintojen osuus alueen vetovoimaisuuden ja elinvoiman sekä viihtyvyyden edistämisen näkökulmasta. Kuten tyyppillisesti asemakaavan vaikutusten arvioinnissa todetaan, Pasilan suunnittelussa tulee perustellusti ottaa huomioon palveluverkon tasapainoisen mahdollistamisen näkökulma.

Kuva pitää kaupunkistrategian tavoitteiden toteuttamisen kannalta tärkeänä ennen kaikkea asukkaiden osallistamista suunnitteluun sen kaikissa vaiheissa, kun jo vakiintunutta aluetta uudistetaan kohti tulevaisuuden tarpeisiin vastaavaa asuin- ja työpaikka-aluetta. Julkisen taitteen prosenttiperiaate on hyvä liittää mukaan kehittämisperiaatteisiin.

Kuvan toimiala näkee palveluverkkosuunnittelussa tärkeänä sen, että toimintojen kohdentamista ja kaupunkisuunnittelua toteutetaan tuottajariippumattomasti. Nykyiselle Pasilan alueen palveluverkolle on ominaista, että julkiset palvelut ovat vain osa koko alueen palveluverkkoa, jossa yksityisillä toimijoilla on oma vahva osuutensa. Lähivuosina yksityisten tuottamia palveluja on tulossa Pasilaan vielä lisää. Asukkaiden kannalta monipuoliset toiminnalliset mahdollisuudet ylittävät merkitykseltään sen, mikä organisaatio tuottaa itse palvelun. Lisäksi Kuva pitää tärkeänä, että alueelle suunnitellaan hyviä ja edullisia tiloja yhteisölliseen toimintaan.

Pasilan aluekehitys on uuden yleiskaavan mukaista pohjoisen kanta-kaupungin kehitystä. Pasila tulee olemaan osa uutta Pasila-Vallila-Ka-

8.6.2018

Hallintojohtaja

lasatama –kulttuurikäytävää. Kun nykyisten hyvien liikenneyhteyksien lisäksi saadaan uusi raideliikenteen runkolinja, vahvistuu Pasilan rooli edelleen yhä vetovoimaisempana palvelujen keskuksena. Tätä kehitystä tukee vuoden 2019 lopulla valmistuva Triplan kauppakeskus. Sen osana valmistuu myös uusi Pasilan asema.

Itä- ja Länsi-Pasilan väestökehitys näyttää seuraavien vuosien osalta varsin vakaalta. Täydennysrakentamista alueelle kohdentuu muutamien asemakaavamuutosten kautta. Uutta palvelukysyntää Pasilan alueen toimintoihin syntyy Triplan ja Pasilan aseman sekä Pasilan uusien osa-alueiden rakentumisen myötä. Ratapihakorttelit, Ilmala, tornialue ja Postipuiston alueet tuottavat seuraavan kymmenen vuoden aikana merkittävän palvelukysynnän lisääntymisen.

Kuva pitää tärkeänä, että Pasilan suunnittelussa otetaan huolellisesti huomioon asumisympäristöön ja liikkumiseen liittyvät asiat. Lasten, nuorten ja toimintarajoitteisten ryhmien tarpeet tulee erityisesti huomioida. Korkealla tonttitehokkuudella rakennetulla alueella korostuvat asukkaiden luontevat yhteydet luonnonympäristöön esimerkiksi poikittaisten reittien ja vihersormien kautta. Lasten ja nuorten kannalta merkittävimpiä asioita ovat turvalliset kulkureitit Käpylän liikuntapuistoon ja Keskuspuistoon. Erityisesti työmatkapyöräilyn reiteillä tulee eriyttää nopeat ja hitaat kulkijat.

Kuvan mahdollisuudet hankkia toimintatilaa Itä- ja Länsi-Pasilasta kirjastunevat muutaman vuoden kuluessa Triplan kauppakeskuksen valmistumisen jälkeen. Viime vuosien maailmanlaajuinen kehitys on johtanut tilanteeseen, jossa suurten ostoskeskusten vetovoima on vähentynyt. Tällöin vakaiden julkisten palvelujen mahdollisuudet siirtää joitakin palvelujaan kaupallisilta toimijoilta vapautuviin tiloihin paranevat. Kuvan ja myös muiden vapaa-aikapalvelujen toimintojen siirtäminen Pasilan Triplaan olisi toimialalle ja kaupungille edullinen ennen kaikkea toimintapoliittisesti ja myös taloudellisesti. Tilanne olisi korostuneen tärkeä Pasilassa, jossa Kuvan toimintoihin soveltuvaa yksityistä tilaa on niukasti. Pasilan nykyisen kirjaston tuleva tilanne on hyvä ottaa huomioon Pasilan palvelujen kokonaisuuden suunnittelussa. Kirjastoon on nykyään keskitetty kirjojen varastointi ja kirjastoautotoiminta. Myös tulevaisuudessa näiden toimintojen logistisesti ja taloudellisesti edullista sijaintia tarvitaan.

Lisätiedot

Harri Taponen, erityissuunnittelija, puhelin: 310 89036
harri.taponen(a)hel.fi

8.6.2018

Hallintojohtaja

Kirsti Laine-Hendolin
hallintojohtaja

7.6.2019

Kaupunkiympäristön toimiala
Maankäyttö ja kaupunkirakenne; Asemakaavoitus

Kaupunginkanslian kommentit Itä- ja Länsi-Pasilan kehittämisperiaatteisiin

HEL 2016-013034 T 10 03 03

Yleispiirteiltään Itä- ja Länsi-Pasilan kehittämisperiaatteet on tehty hyvin. Seuraaviin asioihin voisi kiinnittää vielä huomiota:

- Alueelle tulee paljon uutta, tiivistä ja siten erittäin houkuttelevaa toimitilaa. Samalla Pasilan keskustan rakentamisen myötä painopiste siirtynee hieman enemmän Länsi-Pasilan puolelle, mikä vähentänee toimistojen kysyntää Itä-Pasilan itäisemmällä puolella.

- Asuntojen hallintamuotojakaumaan tulee varsinkin konversioissa kiinnittää erityistä huomiota niin, että ne edistävät alueellisen hallintamuotojakaumatavoitteen saavuttamista.

- Konversioiden salliminen 50 % korttelista muodostaa sekoittunutta toimitila-alueetta. Yhtenäiset toimitila-alueet ovat houkuttelevimpia yritysten näkökulmasta. Pasilan aluetta tulisi tarkastella laajemmin, ja tapauskohtaisesti tulisi sallia laajemmatkin toimistotilojen konversiot asunnoiksi, kunhan säilytetään samalla keskeisellä paikalla yhtenäiset ja siten houkuttelevat toimistoalueet.

- Yhteyksiä muuhun kantakaupungin alueeseen tulee vahvistaa. Tulisi tarkastella vielä tarkemmin, miten kantakaupunki ja yritysalueet jatkuvat keskeytyksettä Pasilan alueelle (muun muassa Teollisuuskadun akselin kautta).

-Kävely- ja pyöräily-yhteyksiä alueen läpi tulisi kehittää ottaen huomioon erityisesti liiketilojen ja toimitilojen houkuttelevuus ja saavutettavuus kevyellä liikenteellä sekä yhteydet Länsi- ja Itä-Pasilan välillä. Suunnitelmissa tulisi vielä panostaa pyöräiliikenteen laatukäytävään.

7.6.2019

Kommenttien tekemiseen ovat osallistuneet elinkeino-osaston yritys- palvelut-yksikkö ja talous- ja suunnitteluosaston aluerakentaminen, asuminen ja investoinnit -yksikkö.

Lisätiedot

Ulla Tapaninen, yksikön päällikkö, puhelin: 310 37350
ulla.tapaninen(a)hel.fi

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 00170
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

14.6.2019

Kaupunginmuseon lausunto Itä- ja Länsi-Pasilan kehittämisperiaatteista

HEL 2016-013034 T 10 03 03

Asemakaavapalvelut on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Itä- ja Länsi-Pasilan kehittämisperiaatteista. Kaupunginmuseo on tutustunut oas-aineistoon, katselmoinut paikalla sekä suorittanut inventoinnin Itä-Pasilan kohteista, ilman arvotusta. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta rakennetun kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta ja on päättänyt lausua kantanaan seuraavaa. Täydennysrakentamisessa ympäristön arvoja huomioivan rakentamisen tavoite on keskeistä.

Itä-Pasila

Pasila kuuluu Helsingin kaupungin varhaisiin liitosalueisiin, jonka yhdistäminen tapahtui vuonna 1912. Vuosina 1895-1905 alueelle oli jo syntynyt vapaasti kasvanutta esikaupunkiasutusta nopeaan tahtiin. Radan varren sijainti oli suotuisa laajentuvan kaupungin kehityksessä, ja Pasilasta suunniteltiin Helsingin keskustan laajennusaluetta, alkaen Eliel Saarisen Suur-Helsinki –suunnitelmasta vuonna 1918. Pasilasta muodostui kaupunkisuunnitteluviraston ensimmäisiä kehittämisalueita, jonka suunnitteluun ryhdyttiin 60-luvun jälkipuolella. Pasilan yleiskaavassa v. 1971 alue jaettiin kolmeen toteuttamisalueeseen: Länsi-, Keski- ja Itä-Pasilaan. Rakentaminen aloitettiin Itä-Pasilasta, jonka asemakaava vahvistettiin jo vuonna 1972. Itä-Pasilan rakentaminen tapahtui nopeasti, pääosin vuosien 1974-77 välillä. Itä-Pasilasta kasvoi aikansa strukturalistisen kaupunkisuunnittelun merkittävin yhtenäinen kokonaisuus, jonka esikuvia haettiin kansainvälisestä sodanjälkeisen modernismin kehityksestä.

Kaupunginmuseo on laatinut alueen rakentamisen historiasta ja arvoista muistion, jossa todetaan seuraavasti (muistio seuraa lausunnon ohessa):

Itä-Pasilan asuinympäristöjen täydennys- ja korjausrakentamisessa on tarpeellista tunnistaa ideoiden taustat ja sopeuttaa toimenpiteet niihin, vaikka kaikki ilmenemismuodot eivät välttämättä vastaakaan tämän hetken käsitystä kauniista ja ihanteellisesta elinympäristöstä. Täydennysrakentamisessa alkuperäisen asemakaavan intentioiden tunnistaminen on tärkeä rakenteellinen lähtökohta. Korjausrakentamisen ratkaisuissa rakennusten tunnistettavuus jatkossakin rakentamisaikakautensa tuotteiksi on tavoiteltava lähtökohta. Itä-Pasila modernistisena

14.6.2019

kaupunkiympäristönä on juurtunut osaksi Helsingin rakentumisen kerrostumia, ja koko Pasilan kehittäminen jatkuu edelleen tulevaisuudessa.

Itä-Pasilan rakentamisen alkuperäisiin tavoitteisiin kuului alueen rakentaminen liike- ja toimitila-alueeksi. Kysyntää toimitilarakentamiseen ei kuitenkaan muodostunut riittävässä määrin, joten alueen reunaosat muutettiin jo alun alkaen hallitusti asuinkortteleiden alueeksi. Eritasokaupungin yhteydet läheisiin maanvaraisiin viheralueisiin muodostuivat tällöin tärkeiksi. Alueen keskelle, toimitilarakentamisen yhteyteen sijoitui myös yksittäisiä asuinkohteita, jotka täydensivät muuten rakentamattomaksi jääviä kortteleita.

Itä-Pasilan sijainti ja kaupunkirakenne on suunniteltu palvelemaan erityisesti liike- ja toimitilarakentamisen tarpeita, tuolloisten kansainvälisten esikuvien mukaisesti. Alueen houkuttelevuutta tulisikin jatkossa edistää, eikä tavoite sekoittuneesta kaupunkirakentamisen ole kaikilta osin alueen identiteetin ja vahvuuksien mukaista. Ratamestarinkatu sekä läntinen osuus Asemapäällikönkadusta kuuluvat tästä näkökulmasta toimitilarakentamisen ympäristöksi, ja muutos asumiseen heikentäisi toimitilakäytön menestystä yleisesti. Alueen kaupunkirakenteen ja identiteetin näkökulmasta toimitilarakentaminen on ensisijaista alueen keskiosissa. Täydennysrakentamisen tutkimista asumiseen voidaan tehdä alueen reunoilla, huomioiden kuitenkin vihreä rajautuminen aluetta ympäröiviin katutiloihin.

Rakentaminen Itä-Pasilassa on perustunut betonielementtitekniikan käyttöönottoon 1970-luvulla, BES-järjestelmään asuntorakentamisessa ja PLS-järjestelmään toimitilarakentamisessa. Rakennukset ovat solideja yhtenäisiä massoja, mitä periaatetta olisi jatkossakin tarkoituksenmukaista seurata. Rakennusten keskinäisiä etäisyyksiä koskevat säännöt pätevät myös etäisyyksiin tontin sisällä. Ohjaaviin sääntöihin kuuluvat myös valokulmat, sekä liike- että asuinrakentamisessa.

Alueen toimitilarakennukset ovat alun perin toteutettu vailla kaupunkikuvallisia määräyksiä, yksinomaan kaupunkirakenteen ryhmitystä ja aukotusta koskevin määrityksin. Toimitilarakennukset ovatkin ajan rakennustavan puitteissa ilmeeltään monimuotoisia ja yksilöllisiä. Aikakauden liikerakentamisen kokonaiskuvassa Itä-Pasilassa on kiinnostavia ja korkeatasoisia kohteita. Suojelutarpeet tuleekin suhteuttaa alueen tuleviin muutoksiin.

Itä-Pasilan kehittämisperiaatteet määrittävät alueen tulevaisuutta kokonaisuutena. Toimitilarakentamisen vahvistuessa voidaan tulevaisuus nähdä uudistavana, uutena eritasokaupungin kerrostumana, jolle voi-

14.6.2019

daan luoda uudet, omat kattavat lähtökohdat. Jos liikekeskustan toiminnallinen painopiste muuttuu kuitenkin asuinvaltaiseksi, ja alueen alkuperäinen toiminta ja identiteetti heikentyy, muodostuu tarve punnita rakennushistoriallisesti arvokkaimpien toimitilarakennusten säilyttämistä, ilmentämässä muuttuvan alueen alkuperäisyyttä. Tämän lisäksi ikonisia kohteita alueella ovat Valtion virastotalo sekä pääkirjaston rakennus.

Asuinrakennusten osalta Asemapäällikönkadun itäpään asuntokorttelit suunniteltiin hallitun yhdenmukaisen kaavaratkaisun puitteissa. Rakentamiseen liittyi myös kehittyvää pihasuunnittelua. Alueen yhtenäisen ilmeen ja kohteiden säilyttäminen on tavoitteellista jatkossa.

Länsi-Pasila

Länsi-Pasilan asemakaavoitus seurasi Itä-Pasilan rakentamista, eräänlaisena vastareaktionä strukturalistisen eritasokaupungin teknokraattiselle lähestymistavalle. Moni-ilmeisessä asemakaavassa lähtökohdaksi otettiin pienipiirteiseen massoitteeluun perustuva kaupunkitila. Reijo Jaliloin mukaan Länsi-Pasilan suunnittelussa painotettiin helsinkiläistä rakennustapaa, Pasilan topografiaa, historiaa ja liittymistä Keskuspuiستoon.

Nykyistä Länsi-Pasilaa edeltävällä Puu-Pasilalla oli omaleimainen identiteetti, vaikkakin alueen arvostus laskee kaupunki-uudistusta odotettaessa toisen maailmansodan jälkeen. Rappeutunut Puu-Pasila purettiin vuodesta 1977 alkaen. Samanaikaisessa Puu-Vallilassa syntyi tuon alueen säilyttämiseen tähdännyt kansanliike, joka johti alueen rakennusten perusparantamiseen. Puu-Pasilassa alueen uudistuminen nähtiin kuitenkin vääjäämättömänä. Länsi-Pasila sai ensimmäisen asemakaavan vuonna 1978.

Länsi-Pasilan asemakaava säilytti piirteitä historiallisesti kerrostuneesta kaupungista. Osa alueen puutaloista on säilynyt ja suojeltu Hertanmäellä ja Eevanmäellä, lisäksi myös vanha paloasema. Asemakaavan katuverkkoa kehitettiin osin tukeutuen Puu-Pasilan raitteihin, ja uudeksikin asemakaavassa luotiin poikkeuksellisen pienipiirteisiä ja intiimejä kaupunkitiloja, joissa vanhan puukaupungin kaikuja voi edelleen tavoittaa.

Länsi-Pasilan asemakaava toteutui pääosin vuosien 1979-87 välillä, jolloin asukasmäärä kohosi noin 5 500 henkeen. Kaupunginosa oli Katajanokan kärkeä seurannut suuri aluerakentamiskokonaisuus Helsingissä. Itä-Pasilasta poiketen Länsi-Pasilan rakentaminen sai huomiota arkkitehtuurin alan keskustelussa, eikä kritiikkiä suunnittelujärjestelmän vieraantumisesta kuultu Itä-Pasilan tapaan. Alueen asemakaavoitusta

14.6.2019

esiteltiin Arkkitehti-lehdessä 8/1986 (Pekka Pakkala, Mikael Sundman), jossa korostettiin alueen monipuolisia toimintoja ja ympäristön suunnittelun tavoitteita. Liike- ja toimistorakennusten rintama muodostaa suojaavan vyöhykkeen alueen itäosassa, ratapihaan rajautuen. Alueen sisäinen rakenne muodostui kolmesta kaupunkiaukiosta, joita mutkitteleva ja arkadein jäsennelty katu yhdistää. Pääaukioiden varrella olevien torien betonirakenteet ja vesiaiheet antavat kiinnekohdan urbaaniin perinteeseen. Keskeisten aukkioiden alle sijoittui maanalainen paikoitusta, jolloin alueen ytimen kaupunkitilat rauhoitettiin autoilta.

Länsi-Pasilan sisäosissa on kolme korkeinta kukkulaa jätetty rakentamattomiksi puistoiksi, mikä hyvin ilmentää helsinkiläistä perinnettä ja alueen maisemarakennetta. Luonnonmuotoja, kallioita ja kallioleikkauksia on käytetty myös katutilojen rajauksissa. Porttimaiset kulkuyhteydet toimistovyöhykkeen läpi asuinalueelle avautuvat puistoalueisiin (Esterinpuisto, Maistraatinpuisto, Kyllikinpuisto ja Eevanmäki). Länsi-Pasilan liittyminen keskuspuistoon on tehty pehmeästi, siten että rakennetut korttelit vuorottelevat puistoalueen lomassa. Keskuspuiston reunaan sijoittuu laaja Susannanpuisto. Samanaikaisesti Länsi-Pasilan kanssa valmistui myös Keskuspuiston asemakaava Laakson alueelle, johon sisältyi puisto-, urheilu- ja retkeilyalueita.

Länsi-Pasilan keskeisiä rakennuskohteita esiteltiin Arkkitehti-lehdessä. Alueen parhaimmiston kuuluivat As. Oy Rahakamarinkatu 2 ja KOy Hannanpenger 3 (A-Konsultit) joka esiteltiin lehdessä ARK 3/1988, As. Oy Leanpuisto (Gullichsen-Kairamo-Vormala Arkkitehdit Ky), Länsi-Pasilan koerakentamisalue (Arkkitehtitoimisto Jan Söderlund) ja Lasten päiväkotit Hertta (Arkkitehtitoimisto Kari Järvinen ja Timo Airas) jotka esiteltiin lehdessä ARK 6/1987, sekä KOy Maistraatintori (ark. Eric Adlercreutz ja Mikko Heikkinen) lehdessä ARK 5/1985. Yhtyneiden lehtien toimitalo on arkkitehti Ilmo Valjakan vuonna 1987 suunnittelema, ja se on rakennusaikakauden postmodernin arkkitehtuurin merkkikohteita (ARK 4-5/1987). Valjakan suunnittelema Yhtyneiden kuvalehtien toimitalo palkittiin Betoniteollisuus ry:n vuoden betonirakenteena 1986. Seuraavana vuonna 1987 tunnustus annettiin Länsi-Pasilan asuntoalueen koerakentamiskorttelille, arkkitehti Jan Söderblomille.

Alueen kaupunkirakenteen ryhmittely ja mittakaava tulee huomioida kehittämisperiaatteiden tarkastelussa. Alueen keskeiset kaupunkitilat luovat ympäristön identiteettiä ja sitovat kokonaisuuden yhteen. Aukkioiden ja puistojen ylläpidolla on keskeinen merkitys alueen arvostuksen näkökulmasta. Rakennusten ja piha-alueiden joukossa on rakennusaikeensa arkkitehtuurin keskeistä tuotantoa, jonka arvot tulee myös tunnistaa kehittämisperiaatteiden yhteydessä. Harkittu täydennysrakentaminen tulee sopeutua ympäristöön, sen materiaaleihin ja mittakaavaan.

Helsingin kaupunki

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristötiimi,
kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

5 (5)

14.6.2019

Kaupunginmuseo seuraa jatkosuunnittelua.

Lisätiedot

Mikko Lindqvist, arkkitehti, puhelin: +358 9 310 36972
mikko.lindqvist(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö

Postiosoite

PL 17401
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kulttuurijavapaa-aika@hel.fi

Käyntiosoite

Aleksanterinkatu 16
Helsinki 17

Puhelin

+358 9 310 1060

Faksi

+358 9 310 36664

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

fi0680001200062637

Alv.nro

fi02012566

29.5.2015

ITÄ-PASILA – RAKENNUSHISTORIA JA ARVOTUS

Asemapäällikönkadun ympäristö

Esikaupunkiasutus

Pasilan varhaisin taajama-asutus syntyi Helsingin maalaiskuntaan kuuluneen Bölen tilan rata-alueeseen liittyvälle osalle, nykyiseen Länsi-Pasilaan. Bölen 1650-luvulla muodostetun kruunun-tilan omistajuus ratkaistiin Helsingin kaupungin eduksi 1880-luvulla. Tilan maiden lohkominen vuokratonteiksi ja tonttien rakentaminen alkoi tilan haltijan Julius Kronqvistin toimesta 1890-luvun puolivälissä ja jatkui 1910-luvulle. Asuinrakentaminen versoi vapaamuotoisesti vailla rajoituksia tai yhtenäistä suunnitelmaa. Pasilasta muodostui vuosisadan alussa noin 1500 asukkaan vapaasti kasvanut esikaupunki. Hallinnollisesti Bölen tila liitettiin Helsingin kaupunkiin vuonna 1912. Nykyinen Itä-Pasilan alue suunniteltiin vuonna 1913 Vallilan teollisuusalueeseen liittyväksi teollisuus- ja varastoalueeksi. Kaupunginosan nimi Pasila periytyi läheisen Fredriksbergin tilan vuokralaisen kauppias Carl Pasilan nimestä, ja yleisessä kielenkäytössä Pasila, Böle ja Fredriksberg samaistuivatkin pian. Pasila esikaupungin virallisena nimenä otettiin käyttöön vuonna 1927.

Kaavoitus

Pasilan suunnittelu osaksi varsinaista kaupunkialuetta tapahtui Eliel Saarisen Pro Helsingfors – suunnitelmassa vuonna 1918, jossa Pasila toimi kaupunkirakentamisen laajentumisalueena ja sinne sijoittui uusi liikennekeskus. Oiva Kallion vuonna 1932 laatimassa yleiskaavaehdotuksessa Saarisen esittämä malli pysyi ajankohtaisena. Yleisesti ottaen suunnittelukysymykset Pasilassa koskettivat ratapihan, keskustaan suuntautuvien pääliikenneväylien ja rautatieaseman sijoittamista. 1950-luvulla laadituissa Lindegrenin-Kråkströmin keskustasuunnitelmissa Pasilan rakentamisesta asuin- ja työpaikka-alueeksi luovuttiin, tällöin keskusta nähtiin tehokkaamman rakentamisen alueena. Pasilaan sijoitettiin tilaa vaativa postin, Yleisradion ja rautatielaitoksen kehittämisaalue. Pasilan rakentamissuunnitelmiin palattiin uudelleen Alvar Aallon vuoden 1961-64 keskustasuunnitelmassa, jossa Pasila esitettiin uutena liikekeskuksena ja ”sekundaaricitynä”. Liikekeskustan modernisoitumisen haittapuolet - ajoneuvoliikenteen kasvu, kaupunkisaneeraus ja piilokonttoristuminen koettiin uhkana historialliselle kaupunkirakenteelle. Pasilasta suunniteltiin kasvuaalue liike- ja toimistorakentamisen laajeneviin tarpeisiin, jolla keskustan rakentamis-paineita väljennettäisiin. Samanaikaisesti seudullisia ja valtakunnallisia tarpeita palvelevan Pasilan kanssa kaupunkirakenteen aluekeskuksiksi suunniteltiin Kampia ja Itäkeskusta.

Aallon keskustasuunnitelman jälkeen Pasilan jatkosuunnittelu siirtyi vuonna 1966 kaupunkisuunnitteluvirastolle, jossa rakentamissuunnitelmia ryhdyttiin toteuttamaan. Yleiskaavaosaston laatimassa mitoituksessa vuonna 1968 Pasilaan esitettiin suurta työpaikkakeskittymää; lähes 50 000 työpaikkaa, joiden yhteyteen rakennettiin asunnot 4 000 hengelle lähinnä kiinteistöhuoltoa varten. Tämän pohjalta arkkitehti Reijo Jallinojan laatima Pasilan esisuunnitelman me-

Y:\KYY\kyyn lausunnot 1.6.2011 alkaen\17 Pasila\HKM_Itä-Pasila.doc

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Tilinumero	Y-tunnus
PL 4300	Sofiankatu 4	+358 9 310 36630	+358 9 310 36664	800012-62637	0201256-6
00099 HELSINGIN KAUPUNKI	Helsinki 17				Alv. nro
kaupunginmuseo@hel.fi	http://www.hel.fi/helsinginkaupunginmuseo/				FI02012566

29.5.2015

gastruktuuri valmistui vuonna 1969. Seuranneessa Pasilan alueen yleiskaavassa vuonna 1971 alue jaettiin kolmeen toteuttamisalueeseen: Länsi-, Keski- ja Itä-Pasilaan. Suunnittelu aloitettiin Itä-Pasilasta, jonka asemakaava vahvistettiin vuonna 1972. Tarkennetussa yleissuunnitelmassa Pasilan alueen työpaikkojen määrää vähennettiin 35 000:een ja asukkaiden määrää nostettiin 20 000:een.

Rakentamisen alkaessa 1970-luvun alussa Itä-Pasila oli varastoaluetta. Vanhaa rakennuskantaa edusti aseman lähellä sijainnut kivirakenteinen nelikerroksinen VR:n asuintalo, joka sittemmin purettiin. Pasilan asemarakennus oli siirretty vuonna 1923 Pasilaan Karjalan Kannakselta, jonne se oli rakennettu Vammeljoen asemarakennukseksi vuonna 1915. Nykyisin Rauhanasemana tunnettu kohde siirrettiin uudelle sijainnille ja nykyiseen käyttöön vuosina 1984-86. Muilta osin vanha rakenne ja maasto Itä-Pasilasta on väistynyt.

Megastruktuuri

Itä-Pasilan toteutumiseen on vaikuttanut voimakkaasti arkkitehti Reijo Jallinojan soveltama megastruktuurimalli, jota hän tutki sekä diplomityössään vuonna 1967 että laatimassaan Pasilan esisuunnitelmassa vuonna 1969. Megastruktuurit olivat kansainvälinen ilmiö 1960-luvulla. Ne olivat suurimittakaavaisia rakennemalleja, jotka yhdistivät yhdyskuntarakenteen ja -tekniikan sekä rakennussuunnittelun piirteet yhdeksi kokonaisuudeksi. Megastruktuurit eivät olleet perinteiseen tapaan arkkitehtonisia rakennuskappaleita, vaan laajojen kokonaisuuksien toimintoja ja niiden suhteita jäsentäviä rakennejärjestelmiä. Tavoiteltu vapaus ja joustavuus toimintojen sijoittumiselle mahdollistui avoimessa rakennejärjestelmässä. Megastruktuurit nähtiin myös ohjauksimalleina tulevaisuuteen katsovalle rakentumiselle ja ajassa tapahtuvalle rakenteen muuntumiselle. Kansainvälisiä esimerkkejä megastruktoureista olivat mm. Kenzo Tangen Kofu Communications Centre ja Candilis&Jossic&Woods arkkitehtiryhmän suunnittelema Frankfurtin jälleerakennushanke ja Berliinin Freie Universitet –yliopisto.

Itä-Pasilassa alkuperäisen megastruktuurisuunnittelun piirteet muuntuivat suunnittelun edetessä voimakkaastikin. Liikennesuunnittelun keskeisyys ja eritasoratkaisu heijastavat edelleen alkuperäistä visiota. Megastrukturi-lähtökohta ohjasi tutkimaan myös modulaarista suunnittelua ja standardointia, jotka nekin olivat keskeisessä osassa Itä-Pasilassa. Iskulause ”kompaktikaupunki on kontaktikaupunki” kertoo niistä sosiaalisista ihanteista, joita tiiviillä rakentamisella ja toimintojen sekoittamisella pyrittiin saavuttamaan.

Liikennesuunnittelu

Liikennesuunnittelulla oli merkittävä rooli Pasila-hankkeen muodostumisessa ja megastruktuurin lähtökohdissa. Pääkaupunkiseudun alueellisissa suunnitelmissa esiintynyt Tapiola-Itäkeskus – moottoriliikenneyhteys muodosti yleiskaavoissa Pasilan kaupunkirakenteellisen selkärangan. Moottoritelinjauksen sijoittui aluevarauksena nykyisten Arndt Pekurisen puiston ja Radanrakentajantien paikalle. Ylimitoitettu moottoritiehanke ei toteutunut vaan moottoriliikenneväylä toteutui puistona. Siitä kaavailtiin myös aluetta läpäisevä joukkoliikenneyhteys Kumpulaan. Itä-Pasilan sisäinen liikenne järjestettiin asemakaavassa kehämäisesti Asemapäällikönkadun-

Y:\KYY\kyyn lausunnot 1.6.2011 alkaen\17 Pasila\HKM_Itä-Pasila.doc

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Tilinumero	Y-tunnus
PL 4300	Sofiankatu 4	+358 9 310 36630	+358 9 310 36664	800012-62637	0201256-6
00099 HELSINGIN KAUPUNKI	Helsinki 17				Alv. nro
kaupunginmuseo@hel.fi	http://www.hel.fi/helsinginkaupunginmuseo/				FI02012566

29.5.2015

Rautatieläisenkadun linjauksia seuraten. Pasilan sillan (v. 1984) ja uuden Pasilan rautatieaseman (v. 1990) sijoituttua Asemapäällikönkadun jatkeelle, sai Asemapäällikönkatu itä-länsi – suuntaisen pääliikenneväylän aseman.

Korkean rakennustehokkuuden ja moottoritien johdosta varauduttiin Pasilassa massiivisiin liikennemääriin. Tästä seurasi tarve liikennejärjestelmän erottamiseen kahteen tasoon kansirakenteella. Kannelle nostettu jalankulkutaso on erotettu maantason auto-, huolto- ja julkisesta liikenteestä. Kansirakenteen kävelysiltojen rytmittämistä monitasoisista katunäkymistä onkin tullut Itä-Pasilan kaupunkirakenteen tunnuskuva.

Hallinnollinen ohjaus

Itä-Pasila toteutettiin kaupungin ohjaamana projektimuotoisena aluerakentamiskohteena. Kaupungin johdon visio 1970-luvun alussa oli tyydyttää Helsingin asutuskysyntää uusilla suurilla aluerakentamiskohteilla, joiden yhteydet nojautuivat joukkoliikenteeseen. Alueiden asunto-ohjelmointi ja toteutustehtävä annettiin kaupunginhallituksen alaisuuteen perustetulle rakentamishanketoimikunnalle. Toimikunnassa olivat edustettuina eri rakentamisesta vastaavat lautakunnat ja virkamiehet. Itä-Pasila -projekti oli ensimmäinen kaupungin aluerakentamishankkeista, Pasilassa toteutettua mallia seurattiin myöhemmin Pohjois-Haagan, Kannelmäen, Malminkartanon, Itäkeskuksen, Malmin ja Puistolon rakentamisessa. Projektitoimistosta on kehittynyt kaupunginkanslian kehittämistoimisto.

Itä-Pasilan aluerakentamishankkeen toteutus ja kaupunkikuvan laatu saivat osakseen jo syntyessään voimakasta kritiikkiä, joka on leimannut aluetta pitkään. Ympäristön ja asumisen laatua entistä yksityiskohtaisemmin ohjannut Hitas-järjestelmä otettiin käyttöön Itä-Pasilan kokeusten perusteella 1980-luvun alussa.

Korttelisuunnitelmat

Itä-Pasilan detaljoituja korttelisuunnitelmia laadittiin samanaikaisesti asemakaavoituksen kanssa vuosina 1970-71, työstä vastasivat Suunnittelutoimisto Aarniala, Koskinen, Vormala, Suunnittelutoimisto Kahri, Mikkinen, Mykkänen, Suunnittelutoimisto Seppänen Co. sekä Arkkitehtitoimisto Juhani Katainen. Itä-Pasilan kansirakenteen toteutuksen osalta kaupunki vastasi yleisten alueiden suunnittelusta ja rakentamisesta, yksityiset rakennusliikkeet puolestaan taloista ja niiden piha-alueista. Asuinrakentamisen hallintajakaumaksi Itä-Pasilassa määriteltiin tasasuhde vapaa-rahoitteisten ja valtion lainoittamien omistusasuntojen sekä vuokra-asuntojen kesken, mikä toteutui suunnitellusti. Itä-Pasilan asuntorakentamisen voimakkain yhtenäinen jakso tiivistyi vuosiin 1974-1978.

Korttelisuunnitelmia leimasivat rakenteelliset modulointi- ja systemaattisuusperiaatteet. Nämä heijastivat 1970-luvun alussa kehittyneen teollisen rakentamisen logiikkaa. Mielenkiinto kohdistui erityisesti vuosina 1968-70 kehitettyyn betonielementtirakentamisen BES-järjestelmään, jossa määritettiin yleispätevät standardit rakennusteollisuuden M12 moduulimitoitukseen, sandwichielementti- ja ontelolaattarakenteeseen sekä näihin liittyviin avoimiin rakennedetaljeihin.

Y:\KYY\kyyn lausunnot 1.6.2011 alkaen\17 Pasila\HKM_Itä-Pasila.doc

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Tilinumero	Y-tunnus
PL 4300	Sofiankatu 4	+358 9 310 36630	+358 9 310 36664	800012-62637	0201256-6
00099 HELSINGIN KAUPUNKI	Helsinki 17				Alv. nro
kaupunginmuseo@hel.fi	http://www.hel.fi/helsinginkaupunginmuseo/				FI02012566

29.5.2015

BES-järjestelmän tunnuspiirteitä olivat elementtirakenteisten rakennusten kantavat väli- ja päätyseinät sekä ei-kantavat julkisivun sandwich-elementit. Itä-Pasilassa erityisesti asuinrakennuksissa sovellettiin BES-järjestelmän mukaisia ratkaisuja, toimistorakennusten osalta puolestaan pilari-laatta-systeemiä, joka mahdollisti toimistorakennusten avoimen pohjakaavan ja vapaamman muuntelun.

Aluekokonaisuutta korostava yhdenmukainen rakennejärjestelmä ja sen synnyttämä kaupunkikuva ovat heijastuksia megastruktuuri-lähtökohdasta. Erityisesti kansirakenteelle sijoittuvissa asuinkortteleissa toteutuivat yhtenäinen suunnittelu- ja rakennejärjestelmä sekä siitä juontuva kaupunkikuva. Ideologisesti vastakkaisena suunnittelumallina tälle nähtiin ns. pragmaattinen kaavoitustapa, jossa suunnittelussa edettiin hankepohjalta postimerkkikaavotuksena. Tällöin kokonaisuus ei samalla tavoin seuraa yhtenäistä mallia. Itä-Pasilan yksilöllisten toimistorakennusten osalta ympäristö ilmentää suurempaa vaihtelua asuinkortteleihin rinnastettuna, kuitenkin edelleen sitoutuen kokonaisuuteen asemakaavan ja kansijärjestelmän kautta.

Asuinkorttelit - ominaispiirteet

Itä-Pasilan Asemapäällikönkadun asuinalueen tunnuspiirteet muodostuvat yhtenäisiä korttelisuunnitelmia seuranneista toteutuksista. Ruutukaavaan sijoittuvat korttelit on rakennettu puolia-voimella rakennustavalla, piha-alueet ovat keskeisiä ja niistä muodostuu suojattuja. Asuinkorttelien asemakaavaan liittyi myös paikoitusnormi (1ap/100m²), joka johti kannen alaisten kerrosten käyttöön parkkitiloina. Paikoitushallit ovat kadun suuntaan ilmeiltään avoimia ja ilmanvaihdon mahdollistavia.

Rakennukset on toteutettu kokonaisvaltaisesti sandwich-betonielementtitekniikalla, nähtävästi pääosin soveltaen BES-järjestelmää. Arkkitehtuuri on rakenteen systemaattisuutta korostavaa. Alkuperäisen megastruktuurimallin suurimittakaavainen ilme on toteutuksessa muuntunut yleis-pätevyyttä korostavaksi ja neutraaliksi. Asuinkorttelien kadunvarren julkisivut ovat hallittuja korostaen rakenteen toistuvuutta, usein yhdenmukaisin elementtimallein toteutettuina. Pihan puolella julkisivujäsentely sisältää suurempaa vaihtelua.

Betonielementtien pintarakenne ja tekstuuri vaihtelevat kortteleittain. Betonielementtien pintoja on uritettu, korostettu klinkkerein ja pellityksin sekä rouhepinnoitettu. Elementtien pintajäsentely tuottaa yhtenäisiä, usein vertikaaleja julkisivuaiheita. Julkisivuelementeissä on myös pintarakennetta korostavaa reliefivaikutelmaa, elementteihin piirtyvät välipohjien listamaiset linjat. BES-järjestelmää seuraavien rakennusten parveke-elementit ovat betonisia ulokerakenteita.

Asuinkorttelit seuraavat yhtenäistä ja tunnistettavan yksinkertaista värityssuunnitelmaa. Betonielementtien harmaa (mahdollisesti pintakäsitelty) pohjaväri muodostaa taustan värikorosteille. Rakennusten talotekniikka sijoittuu kattokerrokseen muodoltaan hallittuihin suojarakenteisiin, jotka nekin noudattavat väritysmallia.

Itä-Pasilan Asemapäällikönkatu on alueen kaupunkikuvallisesti ehein ja selkeimmin alkuperäisiä suunnitteluihanteita noudattava ympäristö. Katu on sekä edustavin että tyypillisin alueen kau-

Y:\KYY\kyyn lausunnot 1.6.2011 alkaen\17 Pasila\HKM_Itä-Pasila.doc

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Tilinumero	Y-tunnus
PL 4300	Sofiankatu 4	+358 9 310 36630	+358 9 310 36664	800012-62637	0201256-6
00099 HELSINGIN KAUPUNKI	Helsinki 17				Alv. nro
kaupunginmuseo@hel.fi	http://www.hel.fi/helsinginkaupunginmuseo/				FI02012566

29.5.2015

punkitiloista. Asemapäällikönkadun asuinkorttelit olivat alueen aloituskohteita. Kadun varrelle sijoittuvat myös monet Itä-Pasilan rakennustyyppit ja toiminnot; asuinrakennukset, toimitalot, pääkonttorit, toimistohotellit, kulttuuritoiminnot sekä virastotalo. Itä-Pasilan alueelle tyypillinen kansirakenne ja siitä juontuva kaupunkikuva on yhtenäisimmin tavoitettavissa Asemapäällikönkadulta tarkasteltuna.

Arvotus

Itä-Pasilan Asemapäällikönkatu on edustava esimerkki suomalaisen 1960-70 –lukujen taitteen rakennusteollisuuden, betonirakentamisen, standardoinnin ja esivalmistuksen tuottamasta kaupunkikuvasta. Asemapäällikönkadun asuinalueet ovat esimerkkejä suomalaisen asuntotuotannon kaikkein kiihkeimmän rakentamisen vuosista 1974-75. Asuntotuotannon kehittämistä tuki myös yhdyskunta- ja rakennussuunnittelun modernisaatio, joka näkyi visionäärisen megastruktuurin kehittämisessä Pasilan toteutuksen malliksi. Itä-Pasila on poikkeuksellisen laaja ja yhtenäinen esimerkki tästä suunnittelumallista. Itä-Pasilalla on kaava- ja rakennushistoriallista arvoa sekä kulttuurihistoriallista arvoa.

Itä-Pasilan asuinympäristöjen korjausrakentamisessa on tarpeellista tunnistaa ideoiden taustat ja sopeuttaa toimenpiteet niihin, vaikka kaikki ilmenemismuodot eivät välttämättä vastaakaan tämän hetken käsitystä kauniista ja ihanteellisesta elinympäristöstä. Korjausrakentamisen ratkaisuissa rakennusten tunnistettavuus jatkossakin rakentamisaikakautensa tuotteiksi on tavoiteltava lähtökohta. Itä-Pasila modernistisena kaupunkiympäristönä on juurtunut osaksi Helsingin rakentamisen kerrostumia, ja koko Pasilan kehittäminen jatkuu edelleen tulevaisuudessa.

Mikko Lindqvist
Helsingin kaupunginmuseumuseo, arkkitehti

Kirjallisuutta:

toim. Schulman, Harry, Sundman, Mikael, Pasila – Helsingin uusi keskus. Helsingin kaupungin tietokeskus, 1998.

Hakkarainen, Helena, Pasila – työväen esikaupunki. Helsingin kaupunginmuseumuseo Narinkka 1985.

Tehdään Betonista – Betoni suomalaisessa arkkitehtuurissa. Suomen rakennustaiteen museumuseo, 1989.

Malmberg, Jonas, Tarkoituksenmukaisista materiaaleista teollisesti valmistettuja tuotteita: 1960- ja 1970-luvun tyyppitalot ja järjestelmäajattelu. Julkaistu 20.10.2011, Rakennusperinto.fi.
http://www.rakennusperinto.fi/kulttuuriymparisto/artikkelit/fi_FI/Tyyppitalot_ja_jarjestelmaaajattelu/

Y:\KYY\kyyn lausunnot 1.6.2011 alkaen\17 Pasila\HKM_Itä-Pasila.doc

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Tilinumero	Y-tunnus
PL 4300	Sofiankatu 4	+358 9 310 36630	+358 9 310 36664	800012-62637	0201256-6
00099 HELSINGIN KAUPUNKI	Helsinki 17				Alv. nro
kaupunginmuseumuseo@hel.fi	http://www.hel.fi/helsinginkaupunginmuseumuseo/				FI02012566

29.5.2015

Pasila n. 1976 (kaupunginmuseon kuva-arkisto)

Y:\KYY\kyyn lausunnot 1.6.2011 alkaen\17 Pasila\HKM_Itä-Pasila.doc

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Tilinumero	Y-tunnus
PL 4300	Sofiankatu 4	+358 9 310 36630	+358 9 310 36664	800012-62637	0201256-6
00099 HELSINGIN KAUPUNKI	Helsinki 17				Alv. nro
kaupunginmuseo@hel.fi	http://www.hel.fi/helsinginkaupunginmuseo/				FI02012566

ITÄ-PASILA – RAKENNUSHISTORIA JA ARVOTUS

Esikaupunkiasutus

Helsingin Pasila oli 1900-luvun alussa noin 1500 asukkaan vapaasti kasvanut esikaupunki, jonka tontit oli lohkottu Bölen tilasta. Hallinnollisesti Bölen tila liitettiin Helsingin kaupunkiin vuonna 1912. Nykyinen Itä-Pasilan alue suunniteltiin vuonna 1913 Vallilan teollisuusalueeseen liittyväksi teollisuus- ja varastoalueeksi. Kaupunginosan nimi Pasila periytyi läheisen Fredriksbergin tilan vuokralaisen kauppias Carl Pasilan nimestä, ja yleisessä kielenkäytössä Pasila, Böle ja Fredriksberg samaistuivatkin pian. Pasila esikaupungin virallisena nimenä otettiin käyttöön vuonna 1927.

Kaavoitus

Pasilan suunnittelu osaksi varsinaista kaupunkialuetta tapahtui Eliel Saarisen Pro Helsingfors – suunnitelmassa vuonna 1918, jossa Pasila toimi kaupunkirakentamisen laajentumisalueena ja sinne sijoittui uusi liikennekeskus. Oiva Kallion vuonna 1932 laatimassa yleiskaavaehdotuksessa Saarisen esittämä malli pysyi ajankohtaisena. Yleisesti ottaen suunnittelukysymykset Pasilassa koskettivat ratapihan, keskustaan suuntautuvien pääliikenneväylien ja rautatieaseman sijoittamista. 1950-luvulla laadituissa Lindegrenin-Kråkströmin keskustasuunnitelmissa Pasilan rakentamisesta asuin- ja työpaikka-alueeksi luovuttiin, tällöin yksinomaan keskusta nähtiin tehokkaamman rakentamisen alueena. Pasilaan sijoitettiin tilaa vaativa postin, Yleisradion ja rautatielaitoksen kehittämialue. Pasilan rakentamissuunnitelmiin palattiin uudelleen Alvar Aallon vuoden 1961-64 keskustasuunnitelmassa, jossa Pasila esitettiin uutena liikekeskuksena ja ”sekundaaricitynä”. Liikekeskustan modernisoitumisen haittapuolet - ajoneuvoliikenteen kasvu, kaupunkisaneeraus ja piilokonttoristuminen koettiin uhkana keskustan historialliselle kaupunkirakenteelle. Pasilasta suunniteltiin tällöin vaihtoehtoinen kasvualue liike- ja toimistorakentamisen laajeneviin tarpeisiin, jolla keskustan rakentamispaineita väljennettäisiin. Samanaikaisesti seudullisia ja valtakunnallisia tarpeita palvelevan Pasilan kanssa kaupunkirakenteen aluekeskuksiksi suunniteltiin Kamppia ja Itäkeskusta.

Aallon keskustasuunnitelman jälkeen Pasilan jatkosuunnittelu siirtyi vuonna 1966 kaupunkisuunnitteluvirastolle. Yleiskaavaosaston laatimassa mitoituksessa vuonna 1968 Pasilaan esitettiin suurta työpaikkakeskittymää; lähes 50 000 työpaikkaa, joiden yhteyteen rakennettiin asunnot 4 000 hengelle lähinnä kiinteistöhuoltoa varten. Tämän pohjalta arkkitehti Reijo Jallinojan laatima Pasilan esisuunnitelman megastrukturi valmistui vuonna 1969. Seuranneessa Pasilan alueen yleiskaavassa vuonna 1971 alue jaettiin kolmeen toteuttamisalueeseen: Länsi-, Keski- ja Itä-Pasilaan. Suunnittelu aloitettiin Itä-Pasilasta, jonka asemakaava vahvistettiin vuonna 1972. Tarkennetussa yleissuunnitelmassa Pasilan alueen työpaikkojen määrää vähennettiin 35 000:een ja asukkaiden määrää nostettiin 20 000:een. Vuonna 2013 Pasilassa asui noin 9000 henkeä ja työpaikkojen määrä oli 25 000.

Rakentamisen alkaessa 1970-luvun alussa Itä-Pasila oli varastoaluetta. Vanhaa rakennuskantaa edusti aseman lähellä sijainnut kivirakenteinen nelikerroksinen VR:n asuintalo, joka sittemmin purettiin. Pasilan asemarakennus oli siirretty vuonna 1923 Pasilaan Karjalan Kannakselta, jonne se oli rakennettu Vammeljoen asemarakennukseksi vuonna 1915. Nykyisin Rauhanasemana tunnettu kohde siirrettiin uudelle sijainnille ja nykyiseen käyttöön vuosina 1984-86. Muilta osin vanha rakenne ja maasto Itä-Pasilasta on väistynyt.

Megastrukturi

Itä-Pasilan toteutumiseen on vaikuttanut voimakkaasti arkkitehti Reijo Jallinojan soveltama megastruktuurimalli, jota hän tutki sekä diplomityössään vuonna 1967 että laatimassaan Pasilan esisuunnitelmassa vuonna 1969. Megastruktuurit olivat kansainvälinen ilmiö 1960-luvulla. Ne olivat suurimittakaavaisia rakennemalleja, jotka yhdistivät yhdyskuntarakenteen ja -tekniikan sekä

rakennussuunnittelun piirteet yhdeksi kokonaisuudeksi. Megastruktuurit eivät olleet perinteiseen tapaan arkkitehtonisia rakennuskappaleita, vaan laajojen kokonaisuuksien toimintoja ja niiden suhteita jäsentäviä rakennejärjestelmiä. Tavoiteltu vapaus ja joustavuus toimintojen sijoittumiselle mahdollistui avoimessa rakennejärjestelmässä. Megastruktuurit nähtiin myös ohjauksmalleina tulevaisuuteen katsovalle rakentumiselle ja ajassa tapahtuvalle rakenteen muuntumiselle. Kansainvälisiä esimerkkejä megastruktuureista olivat mm. Kenzo Tange'n Kofu Communications Centre ja Candilis&Jossic&Woods arkkitehtiryhmän suunnittelema Frankfurtin jälleenrakennushanke ja Berliinin Freie Universität –yliopisto.

Itä-Pasilassa alkuperäisen megastruktuurisuunnittelun piirteet muuntuivat suunnittelun edetessä voimakkaastikin. Liikennesuunnittelun keskeisyys ja eritasoratkaisu heijastavat edelleen alkuperäistä visiota. Megastruktuuri-lähtökohta ohjasi tutkimaan myös modulaarista suunnittelua ja standardointia, jotka nekin olivat keskeisessä osassa Itä-Pasilassa. Iskulause ”kompaktikaupunki on kontaktikaupunki” kertoo niistä sosiaalisista ihanteista, joita tiiviillä rakentamisella ja toimintojen sekoittamisella pyrittiin saavuttamaan.

Liikennesuunnittelu

Liikennesuunnittelulla oli merkittävä rooli Pasila-hankkeen muodostumisessa ja megastruktuurin lähtökohdissa. Pääkaupunkiseudun alueellisissa suunnitelmissa esiintynyt Tapiola-Itäkeskus – moottoriliikenneyhteys muodosti yleiskaavoissa Pasilan kaupunkirakenteellisen selkärangan. Moottoritelinjaus sijoittui aluevarauksena nykyisten Arndt Pekurisen puiston ja Radanrakentajantien paikalle. Ylimitoitettu moottoritiehanke ei toteutunut vaan moottoriliikenneväylä toteutui puistona. Itä-Pasilan sisäinen liikenne järjestettiin asemakaavassa kehämäisesti Asemapäällikönkadun-Rautatieläisenkadun linjauksia seuraten. Pasilan sillan (v. 1984) ja uuden Pasilan rautatieaseman (v. 1990) sijoituttua Asemapäällikönkadun jatkeelle, sai Asemapäällikönkatu itä-länsi –suuntaisen pääliikenneväylän aseman.

Korkean rakennustehokkuuden ja moottoritien johdosta varauduttiin Pasilassa massiivisiin liikennemääriin. Tästä seurasi tarve liikennejärjestelmän erottamiseen kahteen tasoon kansirakenteella. Kannelle nostettu jalankulkutaso on erotettu maantason auto-, huolto- ja julkisesta liikenteestä. Kansirakenteen kävelysiltojen rytmittämistä monitasoisista katunäkymistä onkin tullut Itä-Pasilan kaupunkirakenteen tunnuskuva.

Hallinnollinen ohjaus

Itä-Pasila toteutettiin kaupungin ohjaamana projektimuotoisena aluerakentamiskohteena. Kaupungin johdon visio 1970-luvun alussa oli tyydyttää Helsingin asuntokysyntää uusilla suurilla aluerakentamiskohteilla, joiden yhteydet nojautuivat joukkoliikenteeseen. Alueiden asunto-ohjelmointi ja toteutustehtävä annettiin kaupunginhallituksen alaisuuteen perustetulle rakentamisohjelmatoimikunnalle. Toimikunnassa olivat edustettuina eri rakentamisesta vastaavat lautakunnat ja virkamiehet. Itä-Pasila -projekti oli ensimmäinen kaupungin aluerakentamishankkeista, Pasilassa toteutettua mallia seurattiin myöhemmin Pohjois-Haagan, Kannelmäen, Malminkartanon, Itäkeskuksen, Malmin ja Puistolän rakentamisessa. Projektitoimistosta on kehittynyt kaupunginkanslian kehittämistoimisto.

Itä-Pasilan aluerakentamishankkeen toteutus ja kaupunkikuvan laatu saivat osakseen jo syntyessään voimakasta kritiikkiä, joka on leimannut aluetta pitkään. Ympäristön ja asumisen laatua entistä yksityiskohtaisemmin ohjannut Hitas-järjestelmä otettiinkin käyttöön Itä-Pasilan kokemusten perusteella 1980-luvun alussa.

Korttelisuunnitelmat

Itä-Pasilan detaljoituja korttelisuunnitelmia laadittiin samanaikaisesti asemakaavoituksen kanssa vuosina 1970-71, työstä vastasivat Suunnittelutoimisto Aarniala, Koskinen, Vormala, Suunnittelutoimisto Kahri, Mikkinen, Mykkänen, Suunnittelutoimisto Seppänen Co. sekä Arkkitehtitoimisto Juhani Katainen. Itä-Pasilan kansirakenteen toteutuksen osalta kaupunki vastasi yleisten alueiden suunnittelusta ja rakentamisesta, yksityiset rakennusliikkeet puolestaan taloista ja niiden piha-alueista. Asuinrakentamisen hallintajakaumaksi Itä-Pasilassa määriteltiin tasasuhde vapaarahoitteisten ja valtion lainoittamien omistusasuntojen sekä vuokra-asuntojen kesken, mikä toteutui suunnitellusti. Itä-Pasilan asuntorakentamisen voimakkain yhtenäinen jakso tiivistyi vuosiin 1974-1978.

Korttelisuunnitelmia leimasivat rakenteelliset modulointi- ja systemaattisuusperiaatteet. Nämä heijastivat 1970-luvun alussa kehittyneen teollisen rakentamisen logiikkaa. Mielenkiinto kohdistui erityisesti vuosina 1968-70 kehitettyyn betonielementtirakentamisen BES-järjestelmään, jossa määritettiin yleispätevät standardit rakennusteollisuuden M12 moduulimitoitukseen, sandwichelementti- ja ontelolaattarakenteeseen sekä näihin liittyviin avoimiin rakennedetaljeihin. BES-järjestelmän tunnuspiirteitä olivat elementtirakennusten kantavat väli- ja päätyseinät sekä ei-kantavat julkisivun sandwich-elementit. Itä-Pasilassa erityisesti asuinrakennuksissa sovellettiin BES-järjestelmän mukaisia ratkaisuja, toimistorakennusten osalta puolestaan pilari-laatta-systeemiä (PLS), joka mahdollisti toimistokerrosten avoimen pohjakaavan ja vapaamman muuntelun.

Aluekokonaisuutta korostava yhdenmukainen rakennejärjestelmä ja sen synnyttämä yhtenäinen kaupunkikuva ovat heijastuksia megastrukturi-lähtökohdasta. Erityisesti kansirakenteelle sijoittuvissa asuinkortteleissa toteutuivat yhtenäinen suunnittelu- ja rakennejärjestelmä sekä siitä juontuva kaupunkikuva. Ideologisesti vastakkaisena suunnittelumallina tälle nähtiin ns. pragmaattinen kaavoitustapa, jossa suunnittelu eteni hankepohjalta. Tällöin kokonaisuudessa on suurempaa vaihtelua asemakaavan sisällä. Itä-Pasilan yksilöllisten toimistorakennusten osalta ympäristö ilmentää suurempaa vaihtelua asuinkortteleihin rinnastettuna, kuitenkin edelleen sitoutuen kokonaisuuteen asemakaavan ja kansijärjestelmän kautta.

Arvotus

Itä-Pasilan asuinympäristöjen täydennys- ja korjausrakentamisessa on tarpeellista tunnistaa ideoiden taustat ja sopeuttaa toimenpiteet niihin, vaikka kaikki ilmenemismuodot eivät välttämättä vastaakaan tämän hetken käsitystä kauniista ja ihanteellisesta elinympäristöstä. Täydennysrakentamisessa alkuperäisen asemakaavan intentioiden tunnistaminen on tärkeä rakenteellinen lähtökohta. Korjausrakentamisen ratkaisuissa rakennusten tunnistettavuus jatkossakin rakentamisaikakautensa tuotteiksi on tavoiteltava lähtökohta. Itä-Pasila modernistisena kaupunkiympäristönä on juurtunut osaksi Helsingin rakentamisen kerrostumia, ja koko Pasilan kehittäminen jatkuu edelleen tulevaisuudessa.

Mikko Lindqvist

Helsingin kaupunginmuseo, arkkitehti

Lähteet:

Schulman, Harry & Sundman, Mikael (toim.), Pasila – Helsingin uusi keskus. Helsingin kaupungin tietokeskus, 1998.

Hakkarainen, Helena, Pasila – työväen esikaupunki. Helsingin kaupunginmuseo Narinkka 1985.

Tehdään Betonista – Betoni suomalaisessa arkkitehtuurissa. Suomen rakennustaiteen museo, 1989.

Malmberg, Jonas, Tarkoituksenmukaisista materiaaleista teollisesti valmistettuja tuotteita: 1960- ja 1970-luvun tyyppitalot ja järjestelmäajattelu. Julkaistu 20.10.2011, Rakennusperinto.fi.

http://www.rakennusperinto.fi/kulttuuriymparisto/artikkelit/fi_FI/Tyyppitalot_ja_jarjestelmaaajattelu/